

indicacions escrites i gràfiques, informació topogràfica i arqueològica d'Empúries i el seu rerapaís més immediat, des del barri de pescadors de l'Escala fins a Sant Martí d'Empúries i estenent-se fins les masies de les Corts i el monument funerari del Castellet. El text repassa la història de la ciutat grecoromana des d'abans de la fundació focea fins a l'inici del s. XVI, incloent un episcopologi força complet i una història del comtat emporità des de l'inici del s. IX fins a la 1a meitat del s. XVI. En una segona part del text, Passà féu l'intent de refer la topografia antiga, tot relacionant-la amb la descripció dels texts clàssics; fou així com esdevingué el primer autor que identificà l'illot de la *Palaiàpolis* amb el poblet medieval de St. Martí d'Empúries.

Jaubert de Passà va fer estada al convent servita de la Mare de Déu de Gràcia (fundat el 1606 i actual seu del MAC-Empúries)⁴⁷ i aprofità

per a fer prospeccions, petits sondeigs i recollides de material que ja havia practicat anys enrere el frare servita Manuel Romeu³⁸, el qual va adreçar diverses cartes, entre el 25 d'abril de 1803 i el 15 de novembre de 1805, al comte d'Empúries i duc de Medinaceli, tot demanant ajut econòmic per poder prosseguir les seves recerques arqueològiques; no obstant això, el monjo servita no va rebre ni cap resposta ni pecuni per sufragar els seus treballs³⁹.

El ressò i volada que prengueren les despulles de l'antiga *Emporion* amb l'edició dels llibres de Maranges o Passà segurament motivà l'interès de certes persones de la veïna vila marinera, l'Escala. En aquest marc es pot destacar, el 1834, la creació d'una *Junta de Antigüedades de La Escala*. El 27 d'octubre d'aquell any la junta va enviar al Governador Civil de la província de Girona una *Copia de la memoria descriptiva y circunstancias de hallazgo de los*

monumentos y antigüedades que se hallan en Ampurias, memòria de 23 fulles copiada pel llavors rector de l'església parroquial de St. Pere de l'Escala, mossèn Josep Casas i Oliveras. En aquest informe, en el qual es detallen les estructures descobertes i tots els materials

Segell de la Comissió de Monuments de Girona (1868), encarregada de les excavacions emporitanes entre 1846 i 1848 (segons REMESAL et al., opus cit., pàg. 23).

recuperats, es fa esment a Josep Maranges de Marimon, però també es relacionen els noms d'altres escalencs: Josep Barraquer, Rafel Feliu, Caterina Bañas, Silvestre Says, Josep Piferrer, Narcís Ramis, Joan Poch, Cristòfol Sureda, Jerònim Mas, Esteve Oliveras, Martí Sureda, Pere Busquets, Francesc Sureda i Tomàs Bruguera⁴⁰.

L'any 1841 el cap polític de la província de Girona elevà una instància al Ministeri de Governació de la península on "*pide licencia y dinero para hacer excavaciones*"⁴¹. Aquesta petició fou traslladada a la *Real Academia de la Historia* i el 20 de març del mateix any la institució va emetre un informe referent a les excavacions emporitanes, afirmant: "(...) según la Memoria citada parece que se han hallado varios trozos de población, restos de suntuosos edificios, cisternas, etc. Esto ya merece mas consideración, y podria la excavación producir buenos resultados, enseñandonos la historia que los Emporitanos tenían templos dedicados a Diana y a Minerva como lo prueban tambien las medallas. // En vista de lo dicho se puede contestar al Gobierno, que antes de dar la licencia y el dinero pedido para la empresa, remita el Señor Gefé politico la Memoria, y la descripción de las monedas y demas objetos hallados; y caso de emprender las excavaciones, que se hagan bajo la inspeccion de sujeto inteligente, y sin perjuicio de los dueños del terreno, y últimamente que dando noticia de los adelantos que se hagan y de las antigüedades que se vayan descubriendo, se depositen estas religiosamente en la capital"⁴².

De ben segur que la còpia de la ja citada memòria, amb la descripció de les monedes i els materials recuperats i dipositats a la *Sociedad de Amigos del País*⁴³, es va trametre tal com es sollicitava des de la Reial Acadèmia.

Aquest fet deuria donar llum verda a les excavacions, encara que a mitjan setembre del mateix any l'acadèmia madrilenya acabà amb totes les pretensions, doncs emeté un *Informe del Censor de la Academia en el que concluye que se suspenda el inicio de las excavaciones de Ampurias, que se ordene que se guarden las antigüedades que se vayan descubriendo y que se informe a la Academia de cualquier hallazgo*⁴⁴.

Encara que a mitjan s. XIX les excavacions públiques de jaciments eren molt limitades, les primeres excavacions o exploracions oficials a Empúries es dugueren a terme entre 1846 i 1848 per part d'una Comissió o Junta provisional, no oficial, la qual va ser subvencionada econòmicament per la mateixa Diputació. L'àmbit d'actuació es centrà en la Neàpolis (ciutat grega),

Àrea de la basílica paleocristiana i el cementiri adjacent, zona d'actuació de les excavacions dutes a terme per la Comissió de Monuments de Girona. / Foto: J. Esquirol; col. de l'autor.